

บทที่ 1

บทนำ

ที่มาและความสำคัญของปัญหา

เป็นที่ทราบกันดีว่าประชากรผู้สูงอายุของประเทศไทยมีจำนวนเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วและมีผลต่อการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากรของประเทศ ประชากรผู้สูงอายุของประเทศซึ่งมีอายุ 60 ปีขึ้นไป มีจำนวนเพิ่มขึ้นจาก 2.1 ล้านคนในปี พ.ศ. 2503 ไปเป็น 4.02 ล้านคนในปี พ.ศ. 2533 และคาดว่าจะเพิ่มเป็น 10.78 ล้านคนในปี พ.ศ. 2563 (สุทธิชัย จิตะพันธ์กุล, 2540) จากสถิติจำนวนผู้สูงอายุที่เพิ่มมากขึ้นนับว่าเป็นภาระต่อสมาชิกครอบครัว การเปลี่ยนแปลงทางสังคม เศรษฐกิจของประเทศเกิดจากการขยายตัวของชุมชนเมืองและแนวโน้มของเศรษฐกิจแบบเกษตรกรรมแบบดั้งเดิมและอุตสาหกรรมในครัวลดบทบาทลง ส่งผลกระทบให้ความเป็นอยู่ของครอบครัวขยายเปลี่ยนเป็นครอบครัวเดี่ยวมากขึ้น โอกาสที่ผู้สูงอายุขาดที่พึ่งหรืออยู่กันสองคนตายหรือตามลำพังมีมากขึ้น จากข้อมูลสำนักงานสถิติแห่งชาติ (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2540) ผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่คนเดียวมีแนวโน้มสูงขึ้นกล่าวคือ ในปีพ.ศ. 2540 มีผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่คนเดียวประมาณ 3 แสนคนหรือคิดเป็นร้อยละ 6.0 ของผู้สูงอายุทั้งหมดซึ่งนับว่าสูงขึ้นมากเมื่อเทียบกับสัดส่วนกับผู้สูงอายุที่อยู่คนเดียวในปีพ.ศ. 2537 ซึ่งอาศัยอยู่คนเดียวร้อยละ 3.6 ประชากรกลุ่มนี้ถึงแม้จะเป็นกลุ่มที่น้อยแต่รัฐควรให้ความสนใจดูแลด้านสวัสดิการต่างๆ เนื่องจากไม่มีผู้ดูแลโดยส่วนตัวแต่ละภาคมีความแตกต่างกันเล็กน้อยโดยภาคเหนือมีสัดส่วนของผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่คนเดียวมากที่สุด

สถานสงเคราะห์คนชรา มองโดยภาพรวมแล้วเปรียบเสมือนทางเลือกสุดท้ายของผู้สูงอายุที่ประสบปัญหาความทุกข์ยากเดือดร้อน ไม่มีที่อยู่อาศัย ขาดผู้อุปการะเลี้ยงดู หรืออยู่กับครอบครัวแล้วไม่มีความสุข สอดคล้องกับหลักประกันสิทธิตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 ที่ต้องการให้ผู้สูงอายุกลุ่มนี้ได้มีคุณภาพชีวิตที่ดีในบั้นปลายของชีวิต (ศศิพัฒน์ ยอดเพชร, 2542) ซึ่งบริการสวัสดิการสังคมในรูปแบบ สถานสงเคราะห์ได้เริ่มจัดตั้งเป็นครั้งแรก เมื่อปี พ.ศ. 2496 ณ สถานสงเคราะห์คนชรabanบางแค กรุงเทพมหานคร และได้มีการขยายการจัดตั้งสถานสงเคราะห์ไปตามภูมิภาคต่างๆ รวมถึงปัจจุบันทั้งสิ้น 20 แห่งทั่วประเทศ (บ้านธรรมปกรณ์ เชียงใหม่, ม.ป.ป.) ในจังหวัดเชียงใหม่ได้ดำเนินการจัดตั้งสถานสงเคราะห์บ้านธรรมปกรณ์ เชียงใหม่ ในปี พ.ศ. 2498 เพื่อรับคนชราที่มีภูมิลำเนาในจังหวัดภาคเหนือ 17 จังหวัด ไว้อุปการะ

เปิดดำเนินการ เป็นสถานสงเคราะห์คนชราเป็นแห่งที่สองของกรมประชาสงเคราะห์ ต่อมาเมื่อวันที่ 22 กันยายน 2536 ได้โอนไปสังกัดกระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม (อนุภรณ์ ผ่องจิต, 2544) ผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่สถานสงเคราะห์ส่วนใหญ่เคยใช้ชีวิตอย่างโดดเดี่ยวอันเนื่องมาจากความยากจน และไร้ญาติขาดมิตร รวมทั้งไม่สามารถอยู่กับครอบครัวของตนเองได้ ดังนั้นสวัสดิการสังคมที่จัดให้โดยรัฐและเอกชนเกือบทั้งหมดจึงเป็นการจัดการบริการในลักษณะการแก้ไขและบรรเทาปัญหาเฉพาะหน้าในด้านปัจจัย 4 เพียงเพื่อให้มีชีวิตรอดหรือมีการช่วยเหลือเกื้อกูลกันในลักษณะการกุศล ส่วนเรื่องปัจจัยทางด้านจิตใจยังไม่ได้ให้ความสำคัญมากนัก (ชนิษฐา เทวินทรภักดี, 2544) ซึ่งปัจจัยทางด้านจิตใจอาจกล่าวได้ว่าเป็นเรื่องของสุขภาพจิต เป็นภาวะที่คนเราสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข และมีความพึงพอใจในชีวิตของตนเอง คนที่มีสุขภาพจิตดีจะสามารถตอบสนองต่อสิ่งเร้าหรือความเครียดได้อย่างเหมาะสมทั้งในแง่ข้อเท็จจริงและอารมณ์ โดยการตอบสนองนั้นจะเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและสร้างสรรค์ แต่เนื่องจากผู้สูงอายุที่อาศัยที่สถานสงเคราะห์ เป็นผู้สูงอายุที่ไม่ได้รับการดูแลเอาใจใส่จากครอบครัว มีฐานะทางเศรษฐกิจไม่ดี และร่างกายอ่อนแอ ทำให้แนวโน้มที่จะมีปัญหาทางสุขภาพจิตมากกว่าผู้สูงอายุที่มีความพร้อมสมบูรณ์ เพราะขาดการคำนึงทางจิตใจ พื้นฐานของจิตใจไม่มั่นคง จากงานวิจัยต่างๆปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับสุขภาพจิตที่ดีของผู้สูงอายุคือปัจจัยทางด้านครอบครัว ผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ในครอบครัวขยายจะมีความสุขมากกว่าผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ในครอบครัวเดี่ยว และลักษณะสัมพันธภาพที่ดีในครอบครัวทำให้ผู้สูงอายุมีความสุขในชีวิต แต่สำหรับผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ในสถานสงเคราะห์นั้นไม่ได้อาศัยอยู่ในครอบครัวแต่ยังมี สัมพันธภาพกับบุคคลอื่นในหลายรูปแบบไม่ว่าจะเป็น ญาติ เจ้าหน้าที่ เพื่อนร่วมสถานสงเคราะห์ ดังนั้นในการศึกษาครั้งนี้ต้องการศึกษาสัมพันธภาพในรูปแบบใดเป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อหรือพยากรณ์สุขภาพจิตที่ดีของผู้สูงอายุหรือความพอใจในชีวิต

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาถึงระดับความสัมพันธภาพของผู้สูงอายุกับเพื่อนร่วมสถานสงเคราะห์ เจ้าหน้าที่ และญาติ
2. เพื่อศึกษาถึงระดับความพอใจในชีวิตของผู้สูงอายุ
3. เพื่อหาความสัมพันธ์ระหว่างความสัมพันธภาพกับผู้อื่นและความพึงพอใจในชีวิตของผู้สูงอายุ

สมมติฐานการวิจัย

1. สัมพันธภาพผู้สูงอายุกับเพื่อนร่วมสถานสงเคราะห์มีความสัมพันธ์กับความพอใจในชีวิตของผู้สูงอายุ
2. สัมพันธภาพผู้สูงอายุกับเจ้าหน้าที่ที่มีความสัมพันธ์กับความพอใจในชีวิตของผู้สูงอายุ
3. สัมพันธภาพผู้สูงอายุกับญาติมีความสัมพันธ์กับความพอใจในชีวิตของผู้สูงอายุ

ขอบเขตในการวิจัย

การศึกษาในครั้งนี้ได้กำหนดขอบเขตของงานวิจัยไว้ดังนี้คือศึกษาหาความสัมพันธ์ระหว่างระดับความสัมพันธภาพของผู้สูงอายุกับ เพื่อนร่วมสถานสงเคราะห์ เจ้าหน้าที่ และ ญาติ กับความพอใจในชีวิตในผู้สูงอายุที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไป อาศัยอยู่ในบ้านธรรมปกรณ์ เชียงใหม่

คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย

ผู้สูงอายุ หมายถึง บุคคลที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไปอาศัยอยู่ในบ้านธรรมปกรณ์ เชียงใหม่

สัมพันธภาพกับผู้อื่น หมายถึง การเชื่อมโยงหรือเกี่ยวข้องกันระหว่างผู้สูงอายุ กับเพื่อนร่วมสถานสงเคราะห์เดียวกัน เจ้าหน้าที่ และญาติ ของผู้สูงอายุในบ้านธรรมปกรณ์ เชียงใหม่ ด้วยความรักใคร่ผูกพัน สื่อสารกันได้เข้าใจ การเปิดเผยซึ่งกันและกัน ความไว้วางใจกัน ความเหมือนกัน ความรู้สึกสนิทสนม ความรู้สึกสุขร่วมทุกข์ การพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน การ ยกย่องซึ่งกันและกันและความเห็นใจกันและเข้าใจกันและกันสามารถวัดได้โดยแบบทดสอบการ

สมาคม

เพื่อนร่วมสถานสงเคราะห์ หมายถึง ผู้สูงอายุที่อยู่ในสถานภาพสมาชิกที่อาศัยในสถานสงเคราะห์ในบ้านธรรมปกรณ์เดียวกันทั้งหมด

เจ้าหน้าที่ หมายถึง บุคลากรที่ทำงานในสถานสงเคราะห์ในบ้านธรรมปกรณ์เดียวกันทั้งหมด

ญาติ หมายถึง ญาติของผู้สูงอายุทั้งหมด

ความพอใจในชีวิต หมายถึง ความรู้สึกมีความสุข, ความรู้สึกอิ่มอกอิ่มใจ, ความรู้สึกว่าตนเองมีค่า, ความรู้สึกพอใจในตนเอง, ความรู้สึกยอมรับความสำเร็จและความล้มเหลวในชีวิต, การเห็นแง่ดีของตน, การมองโลกในแง่ดี, การเห็นแง่ดีของผู้อื่น, ความรู้สึกยอมรับสภาพร่างกายตามวัยของตน สามารถวัดได้โดยแบบทดสอบการมองตนเองในปัจจุบัน

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright © by Chiang Mai University
All rights reserved